

«Як тебе не любити, Києве мій...» (З НАГОДИ 30-РІЧЧЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ)

Місто міст. Мабуть, немає кращого міста у світі. З тобою, Києве, не зрівняється ані Чикаго, ані Нью-Йорк, Детройт чи Філадельфія, але ані Мадрид чи інші міста світу, де мені прийшло побувати.

Так мені мариться сьогодні, коли Україна, весь прогресивний світ згадує 30-річчя Незалежності України. Коли вона стала сама собою, а не «між рівними рівна, між вільними вільна», як співалося в радянському гімні колишньої УРСР. Бо ніколи не була ні вільною, ні рівною. Була лиш Москва, а все останнє тільки виконувачі волі московських панівних кіл. Про це найпереконливіше свідчить голод в Україні в 30-х роках минулого століття та сотні розстріляних патріотів України сталінськими побічниками. Москва забула про Київську Русь, кормилицю Росії та інших так званих «вільних» республік.

Дожився я вже досить солідного віку. В дитинстві про Україну мало знав. Я навіть не усвідомлював, що у початковій школі вчився по-українськи. Учителем був М. Деркач, випускник Українського високого педагогічного інституту ім. Драгоманова у Празі. Пропонував нам українські книжки, говорив по-українськи (ми вважали, що розмовляє по-руськи, бо то була руська школа). В шкільній бібліотеці були українські книжки. Навіть і «Кобзар» Т. Г. Шевченка, де українське «и» писалося «ы». Були й твори будителів з Галичини, звідки учитель замовляв книжки.

Глибше у таємниці отої великої європейської держави я почав вникати у Педагогічній гімназії в Меджилабірцях, а згодом у Пряшеві як студент Педагогічного факультету Університету Коменського у Братиславі, де почав вивчати українську мову та літерату-

ру. Згодом, від 1953 року, в чарівному Києві, у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка на філологічному факультеті.

Київ мене вчарував, але й червоний будинок університету, Золоті ворота, Ботанічний сад, Першотравневий парк, Володимирська гірка, де я п'ять років прожив у гуртожитку, але й Софійський собор, Володимирський собор, де почув співати оперного співака Гмирю, чи інші захоплюючі місця чарівного Києва над батьком Дніпром.

Було мені смутно, коли я читав думки високих російських представників, що «українського язика не було, нет і не будет. Это только наречье русского языка». Помиляєтесь, панове! Бо це самобутня, мелодійна, гнучка мова Григорія Сковороди, Івана Нечуя-Левицького, Тараса Шевченка, Лесі Українки, Марії Заньковецької, Павла Тичини, Дмитра Павличка, Івана Дзюби, Володимира Коломійця та інших велетнів української культури, представників самобутнього багатомільйонного українського народу, великий гурт якого був змушений втікати зі своєї країни через московських загарбників, щоб прожити і зберегти свою ідентичність. До таких належить і чудовий поет, двоюрідний брат Лесі Українки Юрій Косач, з яким мені довелося подружити в Нью-Йорку, та тисячі інших патріотів.

Багаторічна русифікація дала про себе знати. Українську мову забороняли всіма указами. Навіть і Т. Шевченко свій «Журнал» написав по-російськи, хоч вважав українську мову тою найкращою у світі. Микола Гоголь (напевно) з-за цього став найкращим письменником Росії. Можна було б згадувати й інших.

Однак, надійшла відлига. Може, й заслугою Михайла Горбачова. І колишні слова гімну «між рівними рівна, між вільними вільна» пішли майже у забуття. Бо Україна стала суверенною незалежною державою. Уже 30 років святкує суверенітет. І ми, українці Словаччини (автохтонне населення), раділи й радіємо з цього. Але обурює нас, як і цілий вільний світ, анексія Москвою Криму, вбодіваємо за трагедією на сході України, де Москва підтримує сепаратистів і постачає їм зброю. У Пряшеві працювало чудове українське консульство, працівники якого були до нас прихильні (жаль, його було ліквідовано). До нас заходили високі представники України, депутати, письменники, художники, композитори. Ми вітали чудові українські професійні художні колективи. Одним словом, ми жили Україною, але й Україна брала нас до уваги. Хоч останніми роками відносини стали холоднішими. А це болить.

Хоч я громадянин іншої держави, відчуваю до України ті найщиріші почуття. Тож вітаю 30-річчя відновлення Незалежності від щирого серця. Вітаю зі святом своїх колишніх однокурсників, але й викладачів. Певно переконаний, що Україна була, є і буде, так як і українська мова була, є і буде – чи бажає цього Москва або ні.

Слава Україні! Слава суверенній державі, яка, у цьому я переконаний, стане членом Європейського Союзу, бо вона, як європейська держава заслуговує собі цього.

Навіки слава суверенній державі!!!

Юрій ДАЦКО, випускник Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка 1958 року.

Привітання з ювілеєм 70 років

Редакція газети виражає вдячність читачам, дописувачам, органам і організаціям Союзу русинів-українців СР за привітання з нагоди 70-річчя газети «Нове життя».

Особливу подяку складаємо Центральній раді СРУСР за допомогу і підтримку намагань редакції.

У листі-вітання Президії ЦР СРУСР, між іншим, сказано:

«За підготовкою сотень і сотень номерів газети стоять десятки редакторів і ще більше дописувачів та співпрацівників. На протязі сімох десятиліть вони інформували про буденне життя нашого населення, про культурні події, про школи, про досягнення, проблеми і мети нашого культурно-національного життя.

У сучасному через нестачу фінансів редакція звужена до мінімуму, наслідком асиміляції зменшується кількість дописувачів, читачів та взагалі тих, що вміють читати азбуку.

Наперекір всьому газета русинів-українців «Нове життя» живе.

З нагоди поважного 70-ліття заснування газети щиро вітаємо всіх колишніх та сучасних працівників та співпрацівників редакції і бажаємо багато витримки, успіхів і перспективних звершень на користь розвою нашого населення та всієї Словацької Республіки».

Пряшів, 12 серпня 2021 року

Президія Центральної ради

Союзу русинів-українців Словацької Республіки.

Наші найближчі завдання

17 серпня 2021 р. в Пряшеві відбулось чергове засідання Президії Центральної ради СРУСР.

Оцінивши як успішне 67 Свято культури русинів-українців Словаччини у Свиднику (6 – 8 серпня 2021 р.), яке є на сучасну пору найстаршим фольклорним фестивалем у Словаччині, Президія вказала на великий ризик проведення дальших культурних акцій через ускладнення пандемічної ситуації в осінньозимовому періоді, як передбачають епідеміологи.

Мова йде про 30 Фестиваль духовної пісні, який заплановано провести в Сніні 24.10.2021 р. та 59 Фестиваль драми і художнього слова, який

мав би відбутись в Пряшеві 3. – 4. 11. 2021 р.

Президія висловила стурбованість наростанням комерціалізації фольклорних декоративних фестивалів і свят, що в майбутньому може завдати непоправної шкоди діючим самодіяльним фольклорним колективам і національній культурі взагалі. Це питання мало б бути обговорене у Комітеті у справах національних меншин і етнічних груп Уповноваженого представника Уряду СР у справах національних меншин.

Президія прийняла відповідну постанову про підготовку і проведення регіональних конференцій та VIII з'їзду СРУСР.

-мі-

Минулого року село Пихні, крім загального лиха – нового коронавірусу, постигла ще одна біда в подібні чотирихвилин повеней на протязі 48 годин в половині червня. Наперекір

Традиція фестивалю продовжується

цьому село не відступило від традиційного літнього фестивалю. Хоч з наслідками повеней село бореться до сьогодні, традиція фестивалю не обірвалася ані цього року. 23-й Фольклорний фестиваль русинів-українців відбувся в Пихнях 22 серпня 2021 р. Село Пихні – одне з найстарших в широкій околиці. Перша письмова згадка про нього походить з 1312 року, тобто скоріше, ніж про сьогоднішнє окружне місто Снина.

Перша частина програми фестивалю належала Піддуклянському художньому народному колективу ПУЛЬС. Мабуть, і тому зібралось тут стільки глядачів, які бурхливими оплесками

оцінювали майстерність цього колективу, який минулого року відмітив своє 65-річчя.

Другу частину фестивалю збагатили своїми піснями співацькі групи «Кичара», «Дуброва» та

«Стужиця», тріо «Лабірські бетяре», дует Микола Петрашовський та Наталія Падо і місцева співачка Домініка Попович.

Між почесними гостями фестивалю була делегація Центральної ради Союзу русинів-українців СР на чолі із заступником голови Павлом Богданом та група депутатів Національної Ради СР, очолювана Петром Пелегріні.

Глядачі в поступово добуваному аералі почувались дуже добре, сільське представництво всіх безплатно погостило і вони, напевно, бодай на короткий час, забули про всі лиха, які їх спіткали в останніх роках.

-пб-

XXXI СВЯТО КУЛЬТУРИ РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ В УБЛІ

Нитки зцілено

– Скромно, і тільки тому, аби, образно кажучи, нитку зцілити, – сказала старостка Ублі мгр. Надія Сіркова на марго цьогорічного XXXI Свята культури русинів-українців у її рідному селі. Мала на увазі нитку, яка з-за страшної епідемії коронавірусу урвалася в минулому 2020-му році.

Складаючи проекти на 2021 рік, «наша Надя», як фамільярно називають її виборці, вирішила пред'явити посланням сільського представництва свій план на традиційний ублянський фестиваль. Її снагу село підтримало. Грошіма допоміг Пряшівський самоврядний край (Prešovský samosprávny kraj). І так, на суботу, 7-го серпня 2021 р., запрошення до участі у програмі свята прийняло вісім фольклорних груп: «Паробчаци», «Зорниця» і ансамбль «Хемлон» з Гуменного, «Гаштанка» і «Кичера» з Сніни, «Лабірські бетяре» з Меджилабір-

ців і співачка Анна Сервицька за музичного супроводу – подружжя Янчківців з Пряшева. Художню програму супроводили двоє чудових модераторів: о. Павло Новак із Іновця та вчителька за професією Марія Касичова із Собранців.

До майже 500-членної публіки свята на протязі післяобідніх і ве-

чірних шістьох годин лунали шедеври народної пісенної культури. Найдовші і найміцніші оплески публіка дарувала співакам і співачкам груп «Кичара», «Зорниця» (за «Ой калина не верба»), «Паробчаци» (за «Ой на горі цигани

(Продовження на 2 стор.)

▲ Публіка Свята культури русинів-українців в Ублі.

12 серпня 2021 р. Союз русинів-українців СР в рамках циклу «Незнайомі знайомі» підготував бесіду під назвою «Життя з пером у руці». На цей раз бесіда була присвячена життю і діяльності журналіста і публіциста Юрія Дацка (на фото ліворуч) з нагоди його прекрасного життєвого ювілею – 90-річчя з дня народження. Відповідаючи на запитання Павла Богдана, Юрій Дацко розповів про свої роки навчання, працю в редакції газети «Нове життя», театрі, про зустрічі з видатними людьми, з якими йому доводилось зустрічатись у Словаччині, Україні, в інших країнах, в тому числі в США. У художній програмі, укладеній з популярних українських народних пісень, виступили Яна Любимова, Петро Бегені та Віктор Гацак. За дорученням Президії ЦР СРУСР лист-вітання ювіляру з нагоди ювілею вручив Павло Богдан. У бесіді взяла участь близька рідня ювіляра – жінка Анна, діти і внуки.

-мі-

Нитки зцілено

(Закінчення з 1 стор.)

стояли), «Лабірські бетяри» (за «Циганочко моя», «Три діди», «Коломийки», «Тече вода каламутна») та інші у виконанні самодіяльного ансамблю «Русинія». Ублянська публіка однозначно вказала, що їх серцю близькі такі пісні, які народилися далеко від Ублі, в козацькому краї, чи в Українських Карпатах, як і ті, які вперше прозвучали на фестивалях, що їх від 1964 року і в подальші роки минулого століття організував Союз русинів-українців СР (перед тим Культурний союз українських трудящих). Наприклад, пісня «Крячок лялійовий», за яку пані Анна Сервицька стала лауреатом «Маковицької струни». Потішило любителів фольклору, що з ублянської сцени звучали дальші пісні, окрилені учасниками бардівської чи свидницької сцен, пісні Василенка, Сервицької, Лукацька, Караффи та багатьох інших, яких до співацького світла вводили методисти СРУСРУ, такі як покійний Андрій Каршко із своїми десятками оточених активістів, переважно з учительських рядів.

Фольклорний ансамбль «Хемлон», який довгі роки веде Мирослав Кереканич, в цьому році відмічає 50-річчя своєї активної творчої праці. Колектив, якому аплодували і в далеких заморських чи азійських країнах, по всій Європі. Його складовою частиною є дівоча ФГ «Босорочки» та ФГ «Паробчачи», чи ліпше повісти – хлопценьори.

Публіці любилося і те, що співанки – українські чи руснацькі, словацькі або земплінські – дуже красно доповнювались народним гумором самих же співаків. Особливо гуморне слово «Лабірських бетярів» (Петро Зяттик, Роланд Губа і Денис Зяттик).

Гарним подарунком публіці був одногоднинний концерт самодіяльного ансамблю «Хемлон», присвя-

чений славній ублянській співачці Марії Чокіні-Гидовій, лауреатці трьох престижних фольклорних фестивалів Словаччини. Незабутні ублянські пісні, яких окрилила наша покійна Манька, майстерно виконали ФГ «Босорочки», в якій співають і дві солістки, прабабусі яких – уродженки Ублі.

На знак вдячності та з нагоди 50-річчя колективу «Хемлон» старостка Н. Сіркова високо оцінила роботу ансамблю і його керівника та вручила йому на пам'ять дереворіз Розтоцької дерев'яної церквці.

Прощаючись з публікою, Н. Сіркова та обоє модераторів висловили радість, що нитку ублянських свят культури зцілено. Що вона уже ніколи не обірветься.

І я – авторка цих рядків – міцно вірю, що свою 45-річну «нитку» діяльності якнайскоріше зцілить і ФГ «Ублянка», яка з-за похилого віку її співачок, а також з-за поганого стану здоров'я у цьому році перестала існувати. Та причина не лише в тім. Але, головно, у вимиранні Ублі і сімох сіл її долини. Безробіття, на жаль, розігнало молодих далеко по світі.

Ганна ЧАВАРГА.

▲ «Лабірські бетяре» (Петро Зяттик, Роланд Губа і Денис Зяттик) звеселили глядачів піснями і гумором.

ХВАЛА І ПОДЯКА ЮВІЛЯРОВІ (З нагоди 90-річчя від дня народження Юрія Дацка)

Писати про друга, з яким ти знайомий більше ніж 70 років, з яким ти прожив 6 років в одній кімнаті в гуртожитку (один рік у Пряшеві і п'ять років у Києві), відвідував 6 років разом з ним одні і ті ж самі лекції, ходив в академічну бібліотеку, в кіно чи театр, або на зустрічі в Будинку армії чи з письменниками або студентами Києва, Винниці, Ленінграда, харчуватись в тій ж самій їдальні і ніколи не посваритись чи сказати один одному погане слово, дуже важко. Таким моїм другом був і є Юрій Дацко, який цими днями дожився 90 років свого багатого, але й драматичного життя.

Довго думав, що згадати, про що написати і дати людям до відома, хто такий Юрій Дацко, бо того у мене на душі дуже багато, у нас було безліч розмов, пригод і всі вони прекрасні, незабутні і для мене дорогі.

Що нас зблизило і поріднило? Гадаю, те, що обоє ми походили із села, Юрко із Паризовець Снинського округу, а я із Кобильниць Гірлятівського, нині Свидницького округу. Наші батьки були селяни і тяжко працювали на неврожайному полі, щоб прогодувати себе, своїх дітей і ми ще не ходили в сільську школу, але вже допомагали їм працювати на господарстві, звалили до тяжкої праці. Ніхто нас не змушував, бо так було тоді прийнято в селі. Кожен мав що робити, залежно від віку і здібностей: той пас гусей, той корови, інший орав, сів, косив, садив і копав картоплю, капусту та інші зернові чи овочеві культури. Ми обоє всі ті роботи виконували, поки нам батьки не уможливили ходити в гімназію, потім Юрко в гімназію, а я – в учительську академію. Друге, що нас поріднило, була любов до художнього слова і туга пізнати, розкрити його красу і силу, вивчити рідне українське слово і донести його людям, молодішій за нас генерації. Третя причина зближення та братання, як на мене, була туга пізнати Україну,

і тому ми обоє виявили бажання, коли настала така можливість, навчатись в Києві. Наші мрії збулись і ми обоє, та й ще Федір Ковач до нас приєднався, і поїхали вчитись у Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (1953-1958). В невеличкій допомогли нашому збратанню і наші характери, взаємна повага, допомога, толерантність.

Юрко із нас чотирьох, бо до нас трьох (Дацко, Ковач, Роман) ще приєднався Микола Штець, який навчався тоді у Празькому Карловому університеті, найкраще володів українською мовою, бо його в початковій школі українській мові учив учитель Микола Деркач. Жили ми разом у старому гуртожитку по вулиці Героїв революції, 3. В одній кімнаті нас було 10 чоловік, в тому числі 6 інвалідів Другої світової війни – каліки. Щодня, крім відвідин лекцій та семінарів, де все було треба записувати рукою, бо не було підручників, ми ходили в академію готуватись до семінарів, конспектувати наукову літературу та читати художні твори, бо в кімнаті не можна було навіть спокійно сісти. Ми там лише ночували. Я навіть захворів – пролежав два тижні. У наступних роках ситуація в гуртожитку погіршилась. Оскільки українська мова, як і російська, для мене була чужою мовою, то я ще мусив ходити у фонетичний кабінет, де мене доцент Сумцова із своєю лаборанткою вчили із ложечкою та дзеркалом в руках вимовляти українські фонети і наголоси. Після 3-4 місяців ситуація поліпшилась, і я зміг більш-менш правильно вимовляти українські слова. Юрко цього не був змушений робити. Кожен з нас мав, крім спільних, і своїх окремих друзів. Він найбільше товаришував з майбутнім поетом Саботвичем і Шляховим, я з – поетом А. Коломійцем, перекладачем Д. Андруховим та істориком Я. Дзирюю.

В Києві активно працювало Чехословацьке земляцтво, яке об'єднувало всіх чехословацьких студентів різних вузів Києва. Найбільше їх було в Політехнічному інституті, потім в університеті. Земляцтво організувало співацько-танцювальний гурток, активними членами якого були Юрко і Микола. Юрко не лише співав, але й танцював, Микола співав та грав на акордеоні. Гурток користувався значним успіхом і часто виступав у школах, у вузах тощо, навіть на огляді всіх закордонних студентів в Державному оперному театрі ім. Т. Г. Шевченка. Юрко користувався значним успіхом серед однокурсників, він був дуже товариський, дівчата його любили. Тому радо нас запрошували на жовтневі чи першотравневі зустрічі, які відбувались у київських родинях. Юрко радо виступав на різних зустрічах, вмів зацікавити, розсміяти присутніх, вони радо його слухали і тому часто запрошували на різні вечори. Пам'ятні для мене були його виступи в Київському політехнічному інституті, Будинку офіцерів, згаданому театрі опери і балету, в Дитбудинку у Винниці, в Ленінграді тощо.

Екзамени Юрко в університеті складав завжди перший із нас чотирьох, бо ми разом ходили їх складати, і він задавав тон, тобто рівень наших знань. А той рівень завжди був високий, і ми троє потім були змушені докласти всіх сил, щоб дорівнювати його оцінкам.

Юрко уже в Києві захоплювався театром, драматичним мистецтвом, ніби відчував, що колись буде драматургом (завлітом) Українського національного театру в Пряшеві. Навіть написав дипломну роботу під керівництвом професора А. Лушка, в якій розглядав п'єсу І. Микитенка «Диктатура». Роботу було оцінено на відмінно, як і дальші іспити складав переважно на відмінно, в тому числі й державні іспити. Ми завжди тішились разом із його успіхів. Не запивали іспити, як було звичаєм у інших студентів чи зараз у нас. Жили ми скромно. Намагались вижити із стипендії і щось заекономити, щоб були гроші на поїзд і для покупки дарунків для своїх дома, то ми не гуляли та й не було коли і де, бо мусили наздогнати, що не встигли дома вивчити, прочитати.

Після закінчення університету ніби наші дороги розійшлися. Він став редактором «Нового життя» (1958-1965), головним редактором (1965-1990), журналі «Дружно вперед» (1990-1991), «Веселка» (1991-1996), а викладачем факультету з М. Штецем, Ф. Ковач учителем стропківської гімназії, пізніше редактором художньої літератури СПВ-ВУЛ,

секретарем ЦК КСУТ, доцентом і заступником декана педфакультету, депутатом СНР, редактором журналу «Дукля». Але ми ніколи насправді не розійшлися. Ми надалі зустрічалися, хоч не так часто, як було треба, або хотілося, але робота то одного, то другого перешкождала нам у цьому. Юрко допоміг мені друкуватись на сторінках газети, іноді й попросив надрукувати рецензію. Я переконаний, що Юрко себе знайшов у роботі журналіста. На повну силу виявився його потенціал, ба навіть талант до писання репортажів, навіть оповідань. Доказом того є й кілька його оповідань, які надрукував у журналі «Дукля». Юрко не лише знайшов себе в чині редактора, але й залишив свій рукопис, надав газеті «Нове життя» нове обличчя, своє мислення, поклав свою печатку на рівень цієї газети. Вона під час його керівництва весь час була на пульсі дня. Навіть під час Празького весни 1968 року друкувала на своїх сторінках різні заяви, просьби, декларації, вимоги прогресивних сил чи під час перших днів окупації 1968 року, поки не настала цензура. Він не боявся, ба навіть був ініціатором деяких заходів. Все це коштувало його тим, що був звільнений з посади головного редактора і перейшов на посаду драматурга УНТ. І там залишив глибокий слід. І його заслугою на сцені УНТ були інсценувані нові п'єси наших авторів і чудові п'єси світової класики. Разом з Андрієм Червняком та режисерами і директором Йосифом Фельбабою Юрко Дацко підняв художній рівень УНТ, яким пишалася навіть чехословацька театральна культура, з якого, жаль, після 1989 року значно упав, а коли перейшов театр на русинську мову, вже й годі говорити про якийсь художній рівень, бо мова, літературна мова – це основа нації, але й в театрі. Ми не проти використання місцевої говірки, бо вона додає персонажам місцевий колорит, але все з мірою. Театр має культивувати літературну мову, має глядачів вчити її, а не навпаки. Жаль, той рівень видно і тоді, коли іноді раз в рік ставить ДАД (бачите, випущено навіть слово український) п'єсу українського автора. Перекопаний, що Юрко болить серце і душа, що пропав його труд, енергія, яку вклав як драматург, але й як редактор у розвиток театру, пропало те, що будувалось протягом 35 років багатьма талантами, патріотами. Роботу Юрка в УНТ мені довелось бачити на власні очі, будучи довгі роки членом Художньої ради УНТ. Може, і його заслугою я став її членом. Для мене була честь працювати у такому колективі поруч з Й. Фельбабою, В. Гайним, Ю. Дацком, А. Червняком та іншими. І мене болить душа за колишнім УНТ. Для театру він переклав п'єси Я. Голлого, Я. Соловйча, О. Заградніка, П. Ковачика та багатьох дальших, написав і склав збірники, як «Піонер УНТ» (1981), «40 років УНТ» (1985) та написав п'єсу «Христос родився» (1992). По сумісництву був ще й завлітом української студії Чехословацького радіо у Пряшеві (1974-1978), підготував ще здраматизував понад 20 народних казок для потреб радіо. Незабутні були його щірі слова, які довгі роки передавались по радіо. Хто з нас може похвалитись таким ужинок, як Юрко Дацко? Де б він не працював, всюди ми відчували талант, гумор і прекрасну мову нашого ювіляра і його друга.

Який життєвий шлях пройшов Юрко, розповідає він у своїй книжці «Рідне гніздо», яку рекомендую прочитати всім, хто цікавиться післявоєнним життям нашої генерації.

Юрко ані сьогодні, коли йому мінає 90 років життя, не лише пише, пише і друкує статті, роздуми, спогади, які нас повертають до років минулих, нагадують його і нашу молодість, наші помилки, втрати і здобутки. Вони нам та сучасній генерації нагадують, що треба пам'ятати те добре, що наші предки зробили та уникати того, що не зробили так, як було потрібно.

Нарешті, хочеться подякувати ювіляру за благодію працю, за його вклад у нашу журналістику, театральну справу і культуру взагалі, бо не було події після 1958 року, в якій би не брав активної участі і мій найкращий друг Юрко Дацко.

Зичу Тобі, дорогий друже, щастя, здоров'я та ще прекрасних років життя на многая і благая літа.

Михайло РОМАН.

Картини Адальберта Борецького – в Пряшеві

12 серпня 2021 р. в Словацько-українському культурному та інформаційному центрі в Пряшеві було відкрито виставку картин художника, педагога, громадського діяча, одного з представників Закарпатської живописної школи Адальберта Борецького (14.11.1910, Убля – 12.6.1990, Кошиці) під назвою «Пульс кольорів», які запозичив для цих цілей СНМ – Музей української культури у Свиднику.

Більшість життя Адальберта Борецького провів на Закар-

▲ Адальберт Борецький, Гуцулка, недат., темпера, папір.

▲ Михайло Чичвак, Портрет художника Адальберта Борецького, 1986, олія.

патській Україні: спочатку вчителював у верховинських селах, а згодом цілком присвятив себе мистецтву. Від 1964 року проживав у Кошицях, де й помер.

Працював переважно в галузі пейзажу і жанрового живопису, станкової графіки.

На виставці показано 25 картин художника, які зберігаються у Свиднику і є складовою частиною збіркового фонду СНМ – Музею української культури у Свиднику.

-мі-

Комерціалізація шкодить фольклору і фестивалю

Я – колишня співачка ПУЛЬСУ (ПУНА). Працювала в цьому прекрасному професійному ансамблі понад 10 років – у 1982 – 1992 рр., а від 1992 року і досі вчительку в Основній школі мистецтв у Пряшеві.

Свидник був і залишається для мене найбільшим святом фольклору, але мені дуже болісно, що останніми роками і ця гарна подія, що наближає наші старовинні фольклорні традиції, почала ділитись на Свидник СРУСР і Свидник Русинської оброди.

Метою найстаршого свята фольклору на Словаччині – Свята культури русинів-українців Словаччини – від самого початку було і є збереження національної культури, багатства предків і давніх народних традицій. Дивлюсь на прямування свидницького фестивалю очима співачки і музичного педагога. Дуже болить, що організатори другого фестивалю почали поводитись комерційно, забуваючи про його мету і призначення, його програми, яка має бути чисто традиційна і автентична. Замість того організатори заповнюють програму сучасними групами і митцями, співаками, за якими приїде, напевно, більше глядачів, але тим самим втрачається призначення фестивалю.

СРУСР залишається традиційним, що з педагогічного і навчально-виховного погляду вважаю правильним. Виховання молодих людей, дітей і збереження культури нам не принесуть комерція, бізнес і продані квитки, але традиційний

погляд на цю проблематику дає нам смисл. Найприходить і багато людей, але таких, які дають перевагу красі і збереженню традицій, національної культури. Все це має своє місце. І комерція, але треба розрізняти, де вона має місце, а де ні.

Я вчительку в основній школі мистецтв, і знаю, що і мої учні дуже радо співають народні пісні, але коли почнемо занедбувати традиційний погляд на нашу культуру, так в плінні років вона зникне.

Це мій скромний погляд вчительки, співачки і шанувальниці автентичної народної культури.

Яна ЛЮБИМОВА,
Пряшів.

3 листів читачів Вітання з нагоди 70-річчя газети «Нове життя»

Вітаю ювіляра – 70-річну газету «Нове життя», без якої не можу собі уявити днини. Як говорить композитор Олександр Білаш, «газета прекрасна тому, що вона гуртує людей біля рідного слова», а я додаю, що й інформує нас про історію, культуру, життя нашого народу. Для мене – довгорічного кореспондента – газета «Нове життя» є посередником українців Братислави з Пряшевом – осередком русинсько-українського населення. Тож бажаю їй дальші многоліття, а головному редактору п. М. Ілюкові кріпкого козацького здоров'я.

Сторінки минулого (38)

ВАВРИНЕЦЬ – VAVRINEC (окр. Воронів н/Т.)

Leurenthuagasa (1363), Leu-
rinchwagasa (1410), Vavrincz
(1808), Vavrines (1920), угор.
Vavrinc, Lörinczvágása.

Стат.: 1869 – 105 жит., 1880 – 109, з т. 4 слов., 99 руськ., 1890 – 114, 1900 – 123, з т. 3 слов., 119 руськ., 1910 – 115, з т. 3 слов., 109 руськ., 1921 – 22 буд., 114 жит., з т. 114 чсл., 1 р.-кат., 109 гр.-кат., 4 ев., 1930 – 133, 1940 – 153, 1948 – 149, 1961 – 153, 1970 – 125, 1980 – 96, 1991 – 84 жит., з т. 84 слов., 74 гр.-кат., 7 р.-кат., 3 без, 2001 – 68 жит., з т. 68 слов., 66 гр.-кат., 1 р.-кат., 1 невст., 2011 – 63 жителів, з т. 62 слов., 1 невст., 5 р.-кат., 54 гр.-кат., евангел. авзбург. віросп. 1, невст. 3, 2013 – 60 жит., 2017 р. – 60 жит.

Площа хотара 545 га.

Нерідко в авторів статей про минувшину русько-українських сіл доходить до непослідовності через переплутання назв сіл. Так сталося і на цей раз, коли автори переплутали дані двох сіл – Вавринця (окр. Воронів н/Т.) і Ваґринця (окр. Свидник).

Вавринець знаходиться недалеко водоймища Домаша. По сусідству – села Матяшок і Дзитрих (оф. Детрик). Перша письмова згадка про село – з 1363 р. Налезало панствам Чичава, Воронів, Скрабське. Угорська назва села означає Вавринцева Поруба, отже село заснував шолтис Вавринець з підданими на закупному праві. Заснування поселення можна передбачати в першій половині, найпізніше в другій половині XIV ст. В 1715 р. село

мало 4 облишені і 6 заселених господарств, в 1787 р. – 23 будинки, 179 жителів, 1828 р. – 22 будинків, 179 жителів, які займалися землеробством, годівлею худоби, ткацтвом. Вавринець обезлюднився в 1600 році. Припускають, що село могло і вигоріти.

За релігійним переписом Угорщини в 1806 р. село зазначене як греко-католицьке з руською мовою проповіді, на той час в селі було 160 греко-католиків. В 1869 році село мало 105 жителів.

У половині XIX ст. багато селян емігрувало переважно за океан. Під час СНП в околиці села діяли партизанські групи. Землю обробляли приватно, частина жителів працювала у Пряшеві, Бистромі, Ганушівцях, Гірлалівцях та ін. Відомо, що в селі була руська школа. Реконструкцією храму Сошествія Святого Духа з 1858 р. побудовано нинішню церкву (1925).

-мі-

Чти отца твоего и мать твою...

Це четверте з Десятьох Божих заповідей, які Бог посередництвом Мойсея зслав людям з метою в житті ними управлятися, але, що головне, ці заповіді дотримувати.

З'язані з іменем Бога заповіді стали складовою частиною вчення церкви, тому вони мають постійне місце в кожному молитовнику. Не випадково віруючі батьки пригадували й пригадують своїм дітям поважати свою культурну спадщину, свою мову, віру, церкву з характерною для неї церковнослов'янською мовою. Носія цієї церкви для нас, русинів-українців Словаччини – Пряшівську руську греко-католицьку єпархію, затверджену перед 200 роками буллою папи Пія VII, в 1963 році римо-католицькою єпархією з підтримкою державних націоналістичних кіл було ліквідовано, а замість неї засновано нову словацьку греко-католицьку дієцезу, яка не є спадкоємцем руської гойдичівської церкви, це є єзуїтська установа. Русини єзуїтами ніколи не були, подібно, як словаки ніколи

не були греко-католиками.

Здійснені за спиною русинів політичні махінації призвели до втрати маєтку історичної єпархії. Храми стали маєтком не людей, а інших суб'єктів, церкви урядові кола називають костелами, в яких русини-українці знаходяться, образно кажучи, на правах «podnájomníka», а єзуїти признають їм день і годину відправлення церковнослов'янської літургії. Руські традиції у цих церквах-костолах значно обмежені, свідченням чого є, наприклад, оголошення, уміщене на дверях одного з пряшівських храмів, де наводиться розпис відбування богослужб. В оголошенні наведено, що в день недільний із 6 відправ 2 літургії, утрєня, вечірні, вечірня молитва ведуться по-словацьки, а лише одна по-церковнослов'янськи (з словацьким читанням Євангелія, Апостола і словацькою проповіддю). Одна словацька літургія призначена для дітей, бо віднароднювати – асимілювати, говорять стратеги, треба з дитинства.

Заміром обмеження церковнослов'янської літургії є повне усунення кирило-мефодіївських традицій із святинь наших предків, в яких на сьогоднішній день не чути єдиного слова по-нашому, що є грубим зневаженням русинів-українців. Нововиникла церква стала одним з ліквідаторів нашої національної меншини в Словаччині, веде її членів зневажати своє, керуючись при цьому своєрідним проханням: «Milostivý Pane Bože, nehľad' na naše hriechy, ale na jednotu našej katolíckej cirkvi», проханням, взятим з тексту римо-католицької меси – omše.

Під кінець напрошується питання, чи згадане невивікливе поведження сильних світу сього не є порушенням четвертого з Десяти Божих заповідей, чи розглядувана проблематика не пригадує закони Ашпоні у словацькій версії?

Микола ДУЙЧАК.

24 серпня ц. р. д-р Микола Дуйчак, кандидат філологічних наук (нар. 24 серпня 1936 року у селі Ганиївці біля Сабинова), відзначив своє 85-річчя. Широка українська громадськість знає його передусім як мовознавця, збирача і дослідника ономастики, мікротопонімії та антропонімії русинів-українців Східної Словаччини. На його рахунок ряд досліджень, в тому числі монографія «Антропонімія Пряшівщини» (2003), яка вийшла ще під час його праці на кафедрі транслатології та русистики філософського факультету Пряшівського університету.

Вітаємо нашого ювіляра з життєвим ювілеєм і бажаємо йому міцного здоров'я і невисихаючого пера.

На многая і блага літа!

Редакція газети
«Нове життя».

нішого Святослава владикові П. Руснаку, послу України в СР Ю. Мушці, старості Ламача Л. Баняцькому і представникам української церковної громади за підтримку і сприяння українським богослужінням в Братиславі.

18 серпня 2021 р. Посольство України в СР організувало зустріч української громади у Посольстві з нагоди святкування Дня українського прапора 23 серпня і 30-ліття Незалежності України 24 серпня. В дружній бесіді взяв участь о. Ігор Марусин з сім'єю.

За прекрасну зустріч хочу висловити сердечну подяку послу п. Ю. Мушці і працівникам амбасад.

Ольга ГРИЦАК,
Братислава.

Реставрують собор, про який писав Олесь Гончар

У Новомосковську Дніпропетровської області майстри зі Львова взяли за реставрацію дерев'яного Свято-Троїцького собору.

Дерев'яний бароковий собор збудували у XVIII столітті на замовлення козаків без використання цвяхів. У ньому 9 веж-куполів. У 1963-1967 роках відомий український письменник **Олесь Гончар** написав роман «Собор», в якому події відбуваються довкола будівлі храму, прототипом якого став Свято-Троїцький собор у Новомосковську. Вперше роман вийшов у 1968 році в часописі «Вітчизна». «Собор» зазнав критики, проти Олесь Гончар організували кампанію в межах якої твір замовчували. Згодом роман став найвідомішим твором письменника, при-

вертав увагу літературознавців. За часів Незалежності його включали до шкільного курсу з української літератури. Троїцький собор у Новомосковську став центральним чином у романі Олесь Гончар «Собор», пам'яткою героїчного минулого і символом духовності українського народу.

Відомо, що собор вже реставрували зовні – привели до ладу куполи та фасад. Нині кипить робота всередині. Все відбувається вручну та дуже дбайливо. Реставратори знімають фарбу зі стін – подекуди, 15-17 слоїв.

Загалом дерев'яний каркас будівлі зберігся добре.

Джерело:
«Сільські новини»,
№ 30/2021 р.

Українська школа в Братиславі запрошує на навчання!

Друзі, з радістю повідомляємо, що розпочинаємо набір учнів на 2021-2022 навчальний рік.

Хто ми?

Ми громадська організація «Українська школа в Братиславі» (Ukrajinská neďelňá škola v Bratislave) з давньою історією.

Що ми пропонуємо?

- вивчення української мови для дітей та дорослих (підготовка до складання сертифікаційного іспиту з української мови)
- заняття щоп'ятниці з 17:00 до 19:00
- безкоштовне навчання в класах у залежності від віку та знань дитини
- група дошкільнят
- комбіновані уроки (українська мова, література, історія, народознавство)
- співпраця з Міжнародною українською школою з подальшим отриманням документа про освіту українського державного зразка (за вашим бажанням)
- активне та насичене позашкільне життя (екскурсії, табори, ПЛАСТ, майстерки, участь у культурних та мистецьких заходах спільно з Посольством України в Словаччій Республіці та різними громадськими організаціями)
- дружний дитячий колектив
- професійні та віддані справи вчителів.

Наша школа знаходиться в Братиславі, але ми раді вітати учнів з усієї Словаччини!

Якщо ви мешкаєте в Братиславі й маєте можливість відвідувати заняття – чекаємо на вас за адресою: ul. Dubová 1, Bratislava.

Минулого року завдяки дистанційному навчанню до нас змогли долучитися дітки з інших регіонів Словаччини. Тож якщо ви проживаєте в іншому регіоні або не можете відвідувати заняття, запрошуємо до нашої онлайн-школи. Про розклад онлайн-занять повідомимо пізніше.

Маєте запитання?

Зв'яжіться з нами, і ми радо відповімо на них.

E-mail:

ukrainianschool.bratislava@gmail.com

tel.:+421 919 457 083 (Ольга)

+421 919 205 461 (Тетяна)

+421 950 862 627 (Марія)

Наша сторінка у фейсбуку:

www.facebook.com/groups/

UkrainianSchoolBratislava

Календар

1.9.1971 р. – помер педагог, художник Дезидерій Миллий (50). Народився 7.8.1906 р. в Києві Старолюбівнянського округу.

1.9.1936 р. – розпочала свою діяльність Греко-католицька російська реальна гімназія в Пряшеві (85).

1.9.1936 р. – народився в Рокитівцях Меджилабірського округу художник Андрій Шутий (85). Помер 25.11.1965 р.

1.9.1991 р. – засновано Музей модерного мистецтва ім. Енди Варгола в Меджилабірцях (30).

2.9.1811 р. – народився український поет, народознавець, член «Руської трійці» Іван Вагилевич (210). Помер 10.6.1866 р.

5.9.1906 р. – народився на Закарпатті прозаїк Юрій Станинець (115). Помер 11.4.1994 р.

6.9.1931 р. – народився в Борові Меджилабірського округу педагог, диригент Михайло Прокипчак (90).

8.9.1991 р. – помер педагог, культурно-освітній діяч Петро Дзіяк (30). Народився 31.1.1929 р. в Гералтові Пряшівського округу.

12.9.1921 р. – народився у Львові польський письменник Станіслав Лем (100). Помер 27.3.2006 р.

14.9.1321 р. – помер італійський поет Данте Аліґ'єрі (700). Народився в травні 1265 р.

14.9.1851 р. – помер американський письменник-романтик Джеймс Фенімор Купер (170). Народився 15.9.1789 р.

15.9.1901 р. – народився словацький оперний співак Янко Благо (120). Помер 24.4.1981 р.

15.9.1921 р. – народився словацький драматург Іван Буковчан (100). Помер 25.5.1975 р.

15.9.1951 р. – вийшов перший номер журналу для українських дітей «Веселка» (70). До 16.9.1968 р. виходив під назвою «Піонерська газета» (до 1953 р. «Пионерская газета»).

16.9.1896 р. – народився німецький вчений-українознавець, дослідник історії і культури України Едуард Вінтер (125). Помер 3.3.1982 р.

17.9.1921 р. – народився педагог, ветеринар, проф. Іван Росоха (100). Помер 25.10.1993 р. в Кошицях.

17.9.1931 р. – народився у Радвані-Лабірці публіцист Іван М'який (90). Помер 4.8.2010 р.

18.9.1961 р. – помер чеський перекладач і популяризатор української літератури в Чехословаччині Рудольф Гулка (60). Народився 15.11.1887 р.

19.9.1906 – народився український письменник Іван Барґяний (115). Помер 25.8.1963 року.

20.9.1911 р. – народився український поет Микола Нагнибіда (110). Помер 16.9.1985 р.

20.9.1941 р. – народився у Збудському Рокитіві Гуменського округу поет і літературознавець Степан Гостиняк (80).

21.9.1931 р. – народився у Светлицях Меджилабірського округу вчитель, культурно-освітній діяч Андрій Куцер (90).

22.9.1921 р. – помер болгарський поет Іван Мінчов Вазов (100). Народився 9.7.1850 р.

23.9.1901 р. – народився чеський поет Ярослав Сайферт (120). Помер 10.1.1986 р.

24.9.1906 р. – народився в Тибаві на Закарпатті поет Андрій Карабелеш (115). Помер 4.9.1964 р.

24.9.1926 р. – народився в Гуменному словацький мовознавець Ладіслав Двонч (95). Помер 31.8.2003 р.

26.9.1901 р. – народився український письменник Семен Складенко (120). Помер 7.3.1962 р.

27.9.1986 р. – помер педагог, культурно-освітній діяч, секретар ОК КСУТ в Гуменному Іван Васильцо (35). Народився 25.9.1937 р. у Старині Снинського округу.

28.9.1956 р. – помер український сатирик і гуморист Остап Вишня (65). Народився 13.11.1889 р.

29.9.1916 р. – народився в Розтоках Свидницького округу педагог, громадсько-культурний діяч Войтех Олар (105). Помер 9.3.1996 р. в Пряшеві.

30.9.1841 р. – народився український публіцист, історик, літературознавець, філософ Михайло Драгоманов (180). Помер 2.7.1895 р.

30.9.1906 р. – народився чеський письменник, автор книжок з закарпато-українською тематикою Яромир Томечек (115). Помер 15.7.1997 р.

Вересень 1951 р. – вийшов перший номер журналу «Дружно вперед» (70). Через нестачу коштів перестав виходити. Останній номер вийшов в грудні 1998 р.

—мі—

Програма радіо

1.9.2021 – **середа**
18.15 – 18.40 – Святова програма (Р)
19.00 – 20.00 – Бесіда русинська

2.9.2021 – **четвер**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

3.9.2021 – **п'ятниця**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

4.9.2021 – **субота**
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
19.00 – 20.00 – Клуб особистостей русинських

20.00 – 20.30 – Громадянський клуб
20.30 – 21.00 – Гіт-парад русинський, репріза

21.00 – 22.00 – Національний журнал український

22.00 – 23.00 – На словечко, репріза

5.9.2021 – **неділя**
21.00 – 22.00 – Там, у нас, репріза
22.00 – 22.30 – Корені, репріза
22.30 – 23.00 – Гіт-парад український, репріза

6.9.2021 – **понеділок**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

7.9.2021 – **вівторок**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

8.9.2021 – **середа**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

19.00 – 20.00 – Дзвони над країною русинських

9.9.2021 – **четвер**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

19.00 – 20.00 – Клуб особистостей український

10.9.2021 – **п'ятниця**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

11.9.2021 – **субота**
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 – Мандрівка з музикою – Музика етносу
20.30 – 21.00 – Мости
21.30 – 22.00 – Музика національностей

22.00 – 23.00 – Дзвони над країною, репріза

12.9.2021 – **неділя**
21.00 – 22.00 – Бесіда русинська, репріза

22.00 – 22.30 – Громадянський клуб, репріза

22.30 – 23.00 – Гіт-парад русинський, репріза

23.00 – 24.00 – Клуб особистостей, репріза

13.9.2021 – **понеділок**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

14.9.2021 – **вівторок**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

15.9.2021 – **середа**
18.15 – 18.40 – Святова програма (Р)

19.00 – 20.00 – Бесіда русинська, репріза

16.9.2021 – **четвер**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

17.9.2021 – **п'ятниця**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

18.9.2021 – **субота**
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 – Ми, русини
20.30 – 21.00 – Музика національностей

21.00 – 22.00 – Клуб особистостей український, репріза

22.00 – 23.00 – Мандрівка з музикою, репріза

19.9.2021 – **неділя**
09.00 – 10.00 – Літургія ГКЦ, Меджилабірці

21.00 – 22.00 – Дзвони над країною русинських, репріза

22.00 – 22.30 – Мости, репріза
22.30 – 23.00 – Музика національностей, репріза

20.9.2021 – **понеділок**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

21.9.2021 – **вівторок**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

22.9.2021 – **середа**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

19.00 – 20.00 – Там, у нас, репріза

23.9.2021 – **четвер**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

24.9.2021 – **п'ятниця**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

25.9.2021 – **субота**
14.00 – 15.00 – Музичні вітання
20.00 – 20.30 – Корені
20.30 – 21.00 – Гіт-парад український

21.00 – 22.00 – Національний журнал український, репріза

26.9.2021 – **неділя**
21.00 – 22.00 – Бесіда русинська, репріза

22.00 – 22.30 – Ми, русини, репріза

22.30 – 23.00 – Музика національностей, репріза

27.9.2021 – **понеділок**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

28.9.2021 – **вівторок**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

29.9.2021 – **середа**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (Р)

19.00 – 20.00 – Там, у нас, репріза

30.9.2021 – **четвер**
18.15 – 18.40 – Радіоновини (У)

Зміна програми можлива.

Гумор

– Я ті виджу, старій, аж до жалудка.

– А з котрой стороны позераш?

* * *

– Тот наш предцеда друзтва са барз красні облікать.

– А кебы-сь знала, як скоро...

* * *

– Куме, як бач, уж мам тоту склянну хворобу.

– А то чом так судите?

– Рано ем поціловав яйчко а стару ем ложков бухнув по чолі.

NOVE ŽYTĽA

KULT MINOR

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 71. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexta.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s. Stredisko predplatného tlačie. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slvart-gtg.sk. Počítačová sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видеа Союз русинів-українців СР. Рік видання 71. Головний редактор Мировислав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexta.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.